

**Nyugat-Magyarországi Egyetem
Erdőmérnöki Kar**

Doktori (Ph.D.) értekezés tézisei

A MAGÁN-ERDŐTULAJDONOSOK VÉLEMÉNYE ÉS ISMERETEI

Írta:
Jáger László

Sopron
2001.

Doktori Iskola: **Erdészeti Tudományok**

Vezető: **Dr. Kőhalmy Tamás egyetemi tanár**

Program: **Erdővagyon-gazdálkodás**

Vezető: **Dr. Mészáros Károly egyetemi tanár**

Témavezető: **Dr. Mészáros Károly egyetemi tanár**

1 Célkitűzések

Az elmúlt évtized gazdasági, politikai átalakulása jelentős változásokat indukált az erdőgazdálkodás terén is. A föld-, és erdőprivatizáció, a vagyonnevesítés következtében a magyarországi erdők több, mint negyven százaléka magántulajdonba került. A jelentős léptékű átalakulás számos társadalmi, gazdasági és jogi konfliktust gerjesztett. Ezek közül az egyik legjelentősebb a gazdálkodói struktúra vontatott kialakulása fejletlensége. A rendezetlen tulajdon magas aránya sejteti, hogy a tulajdonosi vélemények nem hagyhatók figyelmen kívül az ágazati politika formálásakor.

A kutatásom során az alábbi kérdésekre kerestem választ:

1. Az erdőtulajdonos véleménye és megítélése az erdővel kapcsolatban, különös tekintettel
 - a tulajdonosi jogainak gyakorlására,
 - a jövedelemszerzési lehetőségekre,
 - a vagyonnevesítés kérdéseire,
 - a jogbiztonságra,
 - a tulajdonos hosszú távú céljainak elérésére.
2. Képes-e a formálódó magán-erdőgazdálkodás szervesen és harmonikusan illeszkedni a magyar társadalom gazdasági, társadalmi szociális rendszerébe,
 - a magán-erdőgazdálkodásban biztosíthatók-e a tartamos erdőgazdálkodás előírásai,
 - miként változik a magán-erdők társadalmi megítélése,
 - miként érvényesülnek a magán-erdők közjóléti hatásai,
 - melyek a főbb konfliktusok a tulajdonos és a társadalom között,
 - miként járulnak hozzá a magán-erdők a gazdasági, társadalmi felemelkedéséhez.
3. Miként változik a tulajdonosi és gazdálkodói szerkezet a közeljövőben,
 - milyen hosszú távú változásokra kell számítani,
 - milyen tulajdonszerkezet kialakítása lenne célszerű,
 - és ennek érdekében milyen intézkedések meghozatalára van szükség.

2 Alkalmazott módszerek

A kutatás keretében Magyarországon elsőként valósítottam meg az erdőtulajdonosok véleményének reprezentatív, országos felmérését.

Kutatásom során először került sor olyan módszer alkalmazására, amely statisztikailag megalapozott módon hasonlítja össze a földtulajdonosok véleményét a társadalom erdőképével.

Tagja voltam annak a kutatócsoportnak, amely először alkalmazott nemzetközi szinten azonos kérdőívet a vidéki társadalom és erdőtulajdonosok véleményének feltárása és nemzetközi összehasonlítása érdekében.

Olyan értékelési módszert dolgoztam ki, amely a korábbi becslésekkel szemben objektív módon értékeli az erdőtulajdonosok erdőgazdálkodással kapcsolatos ismereteinek szintjét.

A kutatás keretében egy adatbázist hoztam létre, amely mintegy 2000 erdőtulajdonos adatait, ismereteit, válaszait tartalmazza. A rendelkezésre álló adattömeg a statisztikai kiértékelésen túl lehetővé teszi a tulajdonosi kör, a tulajdonosi tudat és erdővel kapcsolatos emóciók további, hosszú távú vizsgálatát.

Az elemzések során diszkriminancia vizsgálatokkal elemeztem a tulajdonosi körön belül elkülöníthető csoportokat, valamint nemzetközi összehasonlítás segítségével feltártam a tulajdonosi stratégiák fontosabb összetevőit, a meglévő erdőkkel kapcsolatosan és az erdőtelepítés esetén egyaránt.

A faktor analízis segítségével elemeztem a tulajdonosi motivációk, szándékok és szociológiai jellemzők hatását, ezáltal is elősegítve a tulajdonosi szerkezet alakulásának feltárását.

A kutatás során vizsgáltam:

1. a tulajdonos és erdő kapcsolatát,
2. a magánerdőkben folyó gazdálkodást,
3. a magánerdők társadalmi megítélését,
4. a magánerdőkkel kapcsolatos jövőbeni tendenciákat.

A kutatás keretében az alábbi vizsgálatokat végeztem:

1. ***A kelet-európai erdők tulajdonváltásának vizsgálata.***

A magyarországi erdőprivatizációval és vagyonnevesítéssel való összevetést irodalmi források és konferencia kiadványok, statisztikai adatok alapján végeztem.

2. ***A magán-erdőgazdálkodással kapcsolatos problémák feltárása.***

Tájékozódó jellegű felmérés keretében 70 erdőgazdálkodó, döntéshozó és nagytulajdonos véleményének felmérése segítségével alakítottam ki a további felmérésekben alkalmazható kérdőív szerkezetét, elsődleges kérdéseket, meghatároztam a feltárandó problémakört és konfliktushelyzeteket.

3. ***Az erdőtulajdonosokkal kapcsolatos adatgyűjtési módszerek vizsgálata.***

A 140 vidéki erdőtulajdonost érintő vizsgálat keretében meghatároztam a különböző adatgyűjtési módszerek alkalmazhatóságát és a válaszadási hajlandóságot. Tisztáztam a különböző kérdéstípusok alkalmazási lehetőségeit, és előzetes becslést végeztem az erdőtulajdonosok halmazának fontosabb szociológiai jellemzőivel kapcsolatban.

4. ***A városi és vidéki erdőtulajdonosok véleményének megismerése.***

Reprezentatív mintavétel keretében 56 mintavételi ponton 1250 erdőtulajdonos véleményét összegezve határoztam meg vidéki és városi erdőtulajdonosok véleményét, ismereteit, szociológiai, statisztikai jellemzőit. A vizsgálat során személyes felkeresést alkalmaztam, amely a 90 kérdést tartalmazó kérdőívvel széles spektrumú adat-felvételezést tesz lehetővé. A városi erdőtulajdonosok esetén szükség volt eltérő kérdések alkalmazására a gazdálkodói joggal való rendelkezés szempontja szerinti csoportosítással.

5. ***A vidéki társadalom erdővel kapcsolatos véleményének vizsgálata.***

A vizsgálaton belül kvalitatív (40 fő) és kvantitatív módszert (795 fő) egyaránt alkalmaztam. A kvalitatív szakaszban mintaterületenként 20-20 irányított beszélgetés rögzítése és elemzése történt. A megszerzett információk lehetővé tették a kvantitatív szakaszban alkalmazott kérdőív célratoró fejlesztését a hazai és nemzetközi igények összehangolásával, illetve a további 60 próbainterjú készítése során szerzett tapasztalatok felhasználásával.

6. ***Külföldi társadalmi és erdőtulajdonosi megítélés magyarországi eredményekkel való összevetése.***

A Multifor.RD nemzetközi kutatócsoport tagjaként lehetőségem nyílt a magyarországi megállapításokat nemzetközi összehasonlítás kontextusába illeszteni. Az adathalmaz kilenc ország 18 mintaterületének megközelítőleg tízezer kitöltött kérdőívet tartalmazza, s egyaránt kiterjed az erdőtulajdonosok és a vidéki társadalom véleményének bemutatására.

3 Eredmények

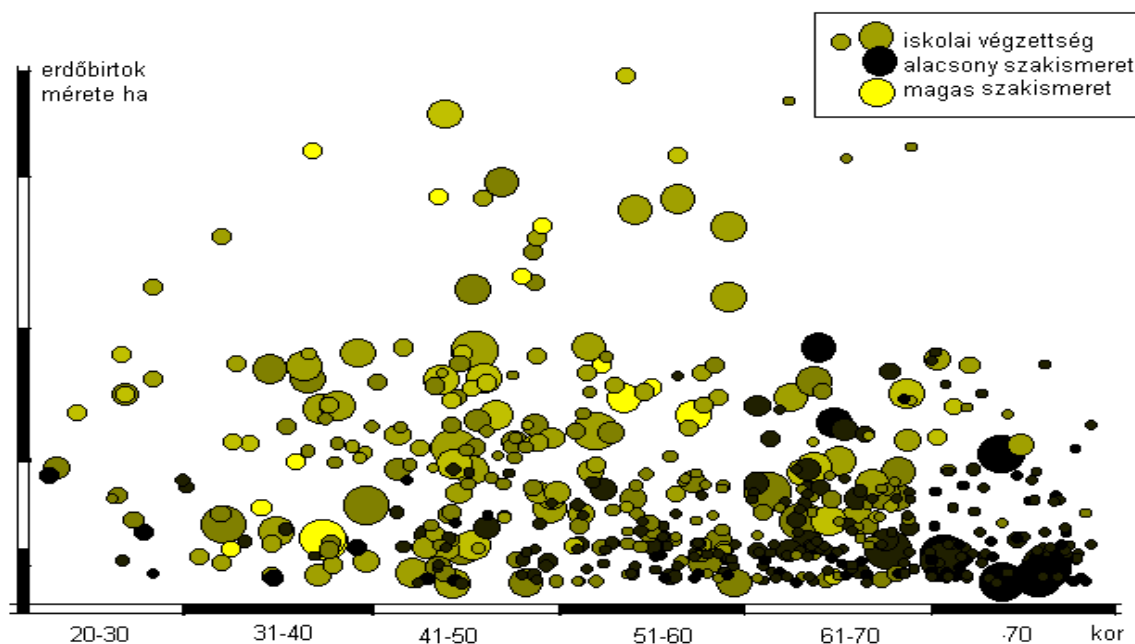
3.1 A tulajdonos és erdő kapcsolata

A vizsgálat adatai bizonyítják, hogy a tulajdonosok köre rendkívül heterogén. A nagyfokú heterogenitás mindenképpen szükségessé teszi további csoportok képzését. Egyszeres faktoriális modell felállításával vizsgálható a birtokméret és egyéb szociológiai tényezők kapcsolata. A tulajdonosi jellemzés során figyelembe kell venni azt a tényt, hogy az erdővel kapcsolatosan a tulajdonosok gondolkodásmódjában jellemző a családi erdőtulajdonlás: a családon belül nem különböztetik meg az egyes családtagok tulajdonát.

A töbttényezős lineáris variancia analízis segítségével tesztelhető a motivációk és a szociológiai tényezők kapcsolata. A szándékok különbözősége leginkább a vidék - város bontásban mutatható ki, ezért a továbbiakban a vidéki és városi erdőtulajdonosok megkülönböztetését elsődlegesnek kell tekinteni.

A vidéki lakosság számára az erdőhöz jutás elsődleges indokai: a hagyomány, a természetszeretet és a tűzifa. Ezek egyúttal az erdőkép elsődleges elemei is. A városi erdőtulajdonosok esetén a tulajdonszerzés indokai összetettebbek, mint a falusi erdőtulajdonosok esetén.

Az adatok vizsgálata egyértelműen mutatja, hogy jelentős kapcsolat van az erdőtulajdonosok anyagi helyzete és erdőbirtokuk mérete között. A kutatás igazolja, hogy a nagyobb erdővel rendelkező tulajdonosok egyéb jövedelme is magasabb, valószínűsíthetően a magasabb jövedelműek erdősebb érdekvéltető képessége, vállalkozói hajlama, tájékozottsága következtében. A jelenlegi tulajdonviszonyok konzerválódását vetíti előre az a tény, hogy a megkérdezettek háromnegyede úgy nyilatkozott, hogy meglévő erdejét meg kívánja tartani.

A szaktudás szintje az erdőterület és a korcsoportok függvényében. Alsó és felső quartilis. (vidéki erdőtulajdonosok, n=1000 fő)

3.2 A magánerdőkben folyó gazdálkodás

A magán-erdőgazdálkodás terén jelentősen eltérő költségszerkezet és gazdálkodási ökonómiai keretfeltételek jelentkeznek az állami erdőgazdálkodáshoz viszonyítva. A gazdasági elemzések bizonyítják, hogy az ökonómiai küszöb lényegesen alacsonyabban húzódik a magán-erdőgazdálkodók esetén. A gazdasági funkciókon belül elsődleges az erdő vagyonképző szerepe. A jövedelemszerzés, illetve faanyag biztosítása lényegesen alacsonyabb jelentőséggel bír a tulajdonosok számára. Az erdőgazdálkodással kapcsolatosan két tényezőt emeltem ki:

- a gazdálkodási formák tulajdonosi megítélését,
- illetőleg az erdőtelepítés tulajdonosi háttérét.

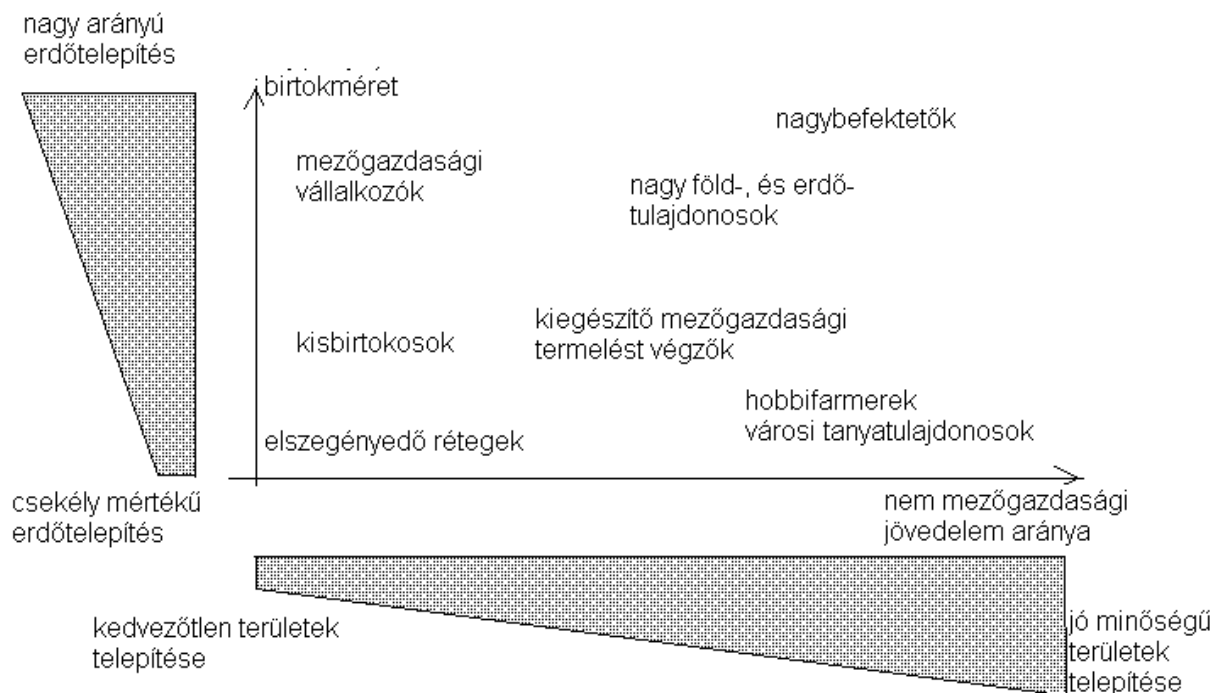
3.2.1 A gazdálkodási formák megítélése az erdőtulajdonosok körében

Az alacsony társulási kedv érzelmi, szervezési és gazdasági okokra egyaránt visszavezethető.

- érzelmi okok: a főként falusi tulajdonos a gazdálkodás jogának elvesztését a tulajdon elvesztéseként értékeli, mivel ez a tulajdonosi jogok korlátozásával, megosztásával jár együtt, hiszen a jogok egy része átkerül a gazdálkodóhoz.
- szervezési okok: a tulajdonosok számára gyakran kifejezetten bonyolult a közös gazdálkodás szabályozási rendszerének elfogadása, (szavazás, közgyűlés, osztalék) különösen, ahol az évszázados közös erdőtulajdonlás hagyományai már nincsenek meg. A felsorolt problémák exponenciálisan nőnek a tulajdonosok számával, valamint idegen, nem falusi tulajdonosok bekapcsolódásával.
- gazdasági okok között megemlíthető, hogy az erdőtulajdonosok határozottan érzékelik a társulások gazdasági hátrányait is:
 1. A létrejövő közös gazdasági forma jelentős évi állandó költséggel rendelkezik, amit a tulajdonos nem érez szükség szerűnek. Itt is ki kell hangsúlyozni, hogy a tulajdonosok nagy része mezőgazdasági termeléssel is foglalkozik, számukra nem okoz problémát egy-két hektár ültetvényszerű erdő időszakos kezelése. Az 5 hektár alatti, természet szerű erdőkkel rendelkező tulajdonosok 80 százaléka viszont elfogadja a közös gazdálkodást.
 2. Közös gazdálkodás esetén a falusi tulajdonosok csak korlátozottan képesek élni a jogszabály adta tulajdonosi kontroll lehetőségeivel, amit a tulajdon elvesztéseként értékelnek.

3.2.2 Az erdőtelepítés tulajdonosi háttere

Erőteljes kapcsolat érzékelhető az egyéni gazdálkodói forma és az erdőtelepítési szándék között. Az erdőtelepítési szándékot jelentős mértékben befolyásolja a mezőgazdaság terület megléte és az erdészeti kérdésekkel kapcsolatos szaktudás is. A szaktanácsadás, a tájékoztató munka tehát az erdőtelepítés növelésének egyik hatékony eszköze lehet.

Erdőtelepítési motivációk a birtokméret és jövedelmi viszonyok függvényében

3.3 A magánerdők társadalmi megítélése

A minta adatai a korábbi várakozások ellenére azt igazolják, hogy az erdőhöz való kötődés meglehetősen magas nem csak az erdőtulajdonosok, de lakosság körében is, tulajdonviszonyoktól függetlenül.

A társadalom a szakmai megítéléshez képest teljesen eltérő értékrend alapján ítéli meg az erdőgazdálkodást. A társadalom szemében a helyes erdőgazdálkodás elsősorban

- tarvágás hiányát,
- az erdőterület növekedését,
- az erdők egészségi állapotának javulását jelenti.

Az erdőhöz való viszony vizsgálata során megállapítható volt, hogy a helyi lakosok erdőhöz való viszonya alapvetően pozitív. Ezt a pozitív viszonyt nem befolyásolja, hogy az erdők látogatottsága nemzetközi összehasonlításban meglehetősen alacsony. A nemzetközi összehasonlításban azonban a magánerdők látogathatóságának elfogadása – tulajdonosi oldalról – rendkívül magas Magyarországon.

A helyi lakosok tájékozottak az erdőkkel kapcsolatban és valós kép él bennük az erdők jelentőségét, funkcióit tekintve. A funkciók fontossági sorrendje azonban sajátos: a megkérdezettek első helyre teszik a védelmi, közjóléti hatásokat, és a gazdasági szerepnek csak jóval kisebb jelentőséget tulajdonítanak.

A vélemények formálásában a saját erdő megléte csak kis mértékben mérvadó, és akkor is inkább kedvezőtlenebb irányba mozdítja el az erdőről alkotott képet, ami a tulajdonlással kapcsolatos nehézségek kiábrándító hatásának tudható be.

A nemzetközi összehasonlítás mutatja, hogy a magyar társadalom a vizsgáltak közül erőteljesen konzervatív jellemzőkkel rendelkezik, erős a tradíciók és a materializmus szerepe.

3.4 A magánerdőkkel kapcsolatos jövőbeni tendenciák

Noha rendkívül kicsi és csökkentő tendenciájú az átlagos erdőtulajdon mértéke, mégis fel kell hívni a figyelmet arra, hogy kis területen is lehet tartamosan gazdálkodni, tehát a birtokméret és a tartamosság összekeverése nem állja meg a helyét a valóságban.

Ugyanakkor a kis erdőbirtokok önálló vagy társult formában is csak fokozott kockázattal tarthatók fenn. Ezért törekedni kell a magán erdőbirtokok esetében a nagyobb birtoktestek kialakulásának elősegítésére tagosítás, illetve tulajdonosváltás révén. Összességében az üzemméret nem jelentene problémát, ha az erdészeti üzemág a nyugat-európai gyakorlatnak megfelelően tömeges mértékben épülne be a vegyes mező és erdőgazdálkodást folytató családi gazdaságokba.

Számottevő birtok-koncentráció (beleértve a tulajdonosi, illetve a gazdálkodói struktúra változását egyaránt) elsősorban spontán adásvételek útján valósulhat meg. A birtokkoncentrációt ugyanakkor számos tényező elősegítheti. Ilyenek lehetnek különösen:

- a külföldiek földszerzésének engedélyezése,
- a nemzeti földalap megvalósítása,
- az osztatlan közös tulajdon megszüntetésének támogatása,
- a gazdálkodói struktúra átalakulása, különös tekintettel az erdészeti integrátori szervezet kiépülésére.

Ugyanakkor több tényező is jelzi, hogy a magán-erdőgazdálkodás fejlődési pályája külső kényszerek mentén formálódik. Számos olyan tényező, mint a Nemzeti Földalap, vagy a gazdálkodó szervezetek földvásárlásának engedélyezése, a tulajdonosi szerkezet gyors átrendeződését idézhet elő. Ami bizonyosnak látszik, hogy a rövid és hosszú vágáskorú magánerdők fejlődési pályája jelentősen eltér majd egymástól. Nemzetközi tendenciák alapján jelezhető, hogy a természetvédelmi és fatermesztési, széndioxid-megkötési problémák megoldása a természetszerű és ültetvény jellegű erdők szétválasztása mentén oldható meg. Ez egybevág a társult és egyéni kezelői jogok eltérő elterjedésével is.

3.5 A legfontosabb eredmények összefoglalása

1. A magyarországi erdőprivatizáció és vagyonnevesítés – a többi átalakuló gazdaságú ország erdeiben lezajlott tulajdonváltáshoz viszonyítva – a legkisebb mértékben vette figyelembe a korábbi, történelmi tulajdonosi szerkezetet az új erdőtulajdonosi struktúra kialakítása során. Ebből következően a létrejövő birtokszerkezet formálásában az elmúlt évszázadok során kialakult erdőgazdálkodási és erdőbirtoklási hagyományok konfliktuscsökkenő hatása csak korlátozott mértékben érvényesülhetett.
2. Statisztikai adatokkal igazoltam, hogy a tulajdonosi tipológia kialakítása során az erdőtulajdonosok elsődleges megkülönböztető jegye nem a birtokméret, a kor vagy jövedelmi helyzet, hanem a lakóhely és az erdő távolsága. Ennek alapján feltártam, hogy vidéki és városi tulajdonosok igényei, szándékai az erdővel kapcsolatosan jelentősen eltérnek.
3. Megállapítottam, hogy az erdőtulajdonosok véleménye szerint az erdőt fenyegető veszélyek elsősorban a falopás, a túlzott fakitermelés és a hibás erdőgazdálkodás. Az erdőtulajdonosok véleménye nem tér el jelentősen a többi csoporttól, a tulajdonosok maguk is ambivalensen ítélik meg az erdőgazdálkodást, mivel a föld-, és erdőtulajdon megléte Magyarországon még nem tekint elég hosszú időre ahhoz, hogy jelentős mértékben képes legyen formálni az emberek tudatát.
4. Bizonyítottam, hogy az erdőtulajdonosok környezeti és természeti orientációja jóval magasabb, mint az ökonómiai orientációjuk. Az erdőtulajdonosi kör ökonómiai racionalitása általában csekély, az erdővel kapcsolatban a természeti erőforrások védelmét és a biodiverzitás megőrzését a gazdasági hasznosításnál fontosabbnak tartják. A gazdasági funkciókon belül elsődleges az erdő vagyonképző szerepe. A jövedelemszerzés, illetve faanyag biztosítása lényegesen alacsonyabb jelentőséggel bír a tulajdonosok számára. Ezt igazolja, hogy a gazdálkodás beindítását a tulajdonosok nem

látják szükségszerűnek: érzésük szerint az erdő vagyonképző szerepe a tényleges gazdálkodási tevékenység nélkül is megvalósul.

5. Igazoltam, hogy a tulajdonosok alacsony gazdasági orientációjuk következtében az erdőre nem elsősorban mint gazdasági jószágra tekintenek, ami a jelenlegi erdészeti igazgatási rendszerbe való illeszkedés egyik fő akadálya.
6. A társadalmi változások következtében egyéni tulajdonlás igényének előtérbe kerülése az erdő esetén is érzékelhető, annak közgazdasági racionalitásától függetlenül. A tulajdonosok ezért olyan gazdálkodási formát igényelnek, mely az egyéni tulajdonlás lehetőségét biztosítja.
7. Bizonyítottam, hogy a tulajdonosok jelentős többsége a magas érzelmi kötődés miatt az erdőtulajdonát hosszú távon fenn kívánja tartani. A spontán birtokkoncentráció lehetőségét a tulajdonosi szándékok jelentősen korlátozzák.
8. Bizonyítottam, hogy a társult erdőgazdálkodás megítélését az erdőbirtok méretén túl elsősorban lakóhely befolyásolja: a városi erdőbirtokosok alapvetően elfogadják a társult erdőgazdálkodást. A szántó és erdő együttes egyéni kezelése a vidéki erdőtulajdonosok körében valós igényként jelentkezik. Mivel a mezőgazdasági termelés súlypontja egybeesik az ültetvénytípusú erdők elterjedésével, ezért az egyéni kezelői jog igénye főként ültetvénytípusú erdőkkel kapcsolatban merül fel.
9. Igazoltam, hogy a kis területű erdőbirtok nem gátja vagy korlátja a tartamos erdőgazdálkodásnak. Felhívtam a figyelmet arra, hogy a kis területű erdőgazdálkodás elsősorban nem a készletgondozás vagy szálalás, hanem szakaszos üzem keretében valósul meg.
10. Bizonyítottam, hogy Magyarországon az erdőtulajdonosok és a társadalom erdőtudata nemzetközi összehasonlításban igen fejlett. A társadalom részéről a fakitermelés elfogadása, az erdőtelepítés támogatása, illetve a tulajdonosok részéről az erdőbe való belépés elfogadása nemzetközi viszonylatban kiemelkedően magas. Az erdőhöz való érzelmi kötődés jelentős, de nem kapcsolódik az erdő gyakori látogatásához. Az erdőbe való szabad bejárás lehetőségének megítélését jobban befolyásolja a kulturális és természeti környezet, mint az erdőbirtok jellege, mérete vagy éppen hiánya.

4 Az eredmények hasznosítási lehetőségei

Mivel a magán-erdőgazdálkodásban az erdőtulajdonosok ökonómiai racionalitása jóval alacsonyabb, ezért az erdőgazdálkodói szervezetek kialakítása során a hagyományos erdészeti üzem kialakítása nem történhet a tulajdonosi szándékok ellenében. Annál is inkább, mivel az elmúlt évtizedben kialakult erdőgazdálkodói egységek – kevés kivételtől eltekintve – sem érik el a folytonos üzem folytatásához szükséges üzemméretet. A magánerdők egy jelentős része olyan szakaszos üzemmódként működik, ahol az egyes erdőgazdálkodási beavatkozások között évtizedek telhetnek el. Ebből következően a gazdálkodói szervezet kialakítása helyett a vállalkozói kör erősítése szükséges.

A fentiek alapján folytatni kell ezt a gyakorlatot, mely szerint a tulajdon egyesítése helyett a gazdálkodási tevékenységet kell egyesíteni. Ezt elsősorban olyan új típusú erdőgazdálkodói szervezetek létrehozásával kell megvalósítani, mint az erdészeti integrátor. Ugyanakkor a támogatási szabályok módosításával a gazdálkodási integrációba bevont területek minimális alsó határát jelentősen csökkenteni kell.

Az erdészeti szaktanácsadási rendszer keretében nem elsősorban a tulajdonosok erdőgazdálkodással kapcsolatos általános ismereti szintjét kell növelni, hanem az önszerveződő módon fejlődő informális szaktanácsadói rendszer elérhetőségét és hatékonyságát kell fejleszteni.

A magán-erdőgazdálkodás kedvezőtlen társadalmi megítélésének javítását az erdészeti szakma egészének fel kell vállalnia, mivel az erdőtulajdonosok szervezetlenségük révén erre nem képesek. A társadalom által az erdőgazdálkodásról alkotott kép kedvezőbbé tételét elsősorban a valós tájékoztatás segítségével lehet javítani. Ezen belül a hangsúlyt arra kell helyezni, hogy az erdőgazdálkodás biztosítja a faanyagot, amely nélkülözhetetlen és természetbarát alapanyag, valamint hangsúlyozni lehet a magánszektor szerepét erdőtelepítések növekedésében.

5 Az értekezés témájához kapcsolódó publikációk jegyzéke

5.1 Publikációk

1. Jáger, L. (1996): Magán-erdőtulajdonosok erdőgazdálkodással kapcsolatos felfogásának és viselkedésének vizsgálata. in: Lükő, I. (ed): "Ember – Technika – Környezet" Környezetpedagógiai és Környezetszociológiai Konferencia, Sopron. p. 125-139.
2. Mészáros, K. – Jáger, L. (1998): Farm forestry as a part of the national FADN system in Hungary. In: Hyttinen, P, Kallio, T. (eds): EFI Proceedings 28. Joensuu, p. 195-198.
3. Jáger, L. – Mészáros, K. (1999): Establishing a forest accountancy network in Hungary with the help of the Guidelines. In: Niskanen, A. (ed). EFI Proceedings 29. Joensuu. p. 85-96.
4. Héjj, B. – Jáger, L. – Mészáros, K. (1999): Die Rolle der Universität Sopron im System der forstlichen Fachberantung. In: Jellasic. (ed): Development trends in production management for forestry and wood processing. Zagreb, Horvátország. p. 203-209.
5. Jáger, L. (2000): Az erdő szerepe a vidékfejlesztésben: Esettanulmányok. In: Magda, S. (ed): VII. Agrárökonómiai Tudományos Napok. Gyöngyös. II. p-115-119.
6. Mészáros, K. – Jáger, L. (2000): Az erdőgazdálkodás és vidékfejlesztés. In: Magda, S. (ed): VII. Agrárökonómiai Tudományos Napok. Gyöngyös. III. p-115-118.
7. Jáger, L. (2000): Az erdőtelepítés szerepe a vidékfejlesztésben. in: Kovács, T. (ed.): Integrált vidékfejlesztés. MTA Regionális Kutatások Központja, Pécs.
8. Jáger, L. (2000): A magán-erdőgazdálkodás a tulajdonosok szemszögéből. Erdőgazda. I/1.
9. Jáger, L. (2000): Forestry and rural development: regional forest strategies. In: Sulek, R. Herich, M. (eds.) The forest – economy versus ecology. Zvolen, Szlovákia.
10. Jáger, L. – Mészáros K. (2001): Current state and conflicts of small-scale forestry in Hungary. in: Niskanen, A. (ed.): Economic sustainability of small scale forestry. Proceedings of European Forestry Institute. Joensuu, Finland. p. 61-70.

11. Jáger, L. – Mészáros, K. – Kukorelli, I. (2001): Az erdőtelepítés és kistérségi gazdaságfejlesztés, különös tekintettel a magántulajdonosok érdekeire. MTA Erdészeti Fórum, Budapest. (megj. alatt)
12. Jáger, L. (2001): Erdő és társadalom: regionalitás és lokalitás Magyarországon. MTA VEAB Győr. (megj. alatt)
13. Jáger, L. – Szepesi, A. (2001): Forest privatisation, public perceptions and attitudes to forestry and rural development in a country in transition. (megj. alatt)

5.2 Előadások, poszter

1. Jáger, L. Magán-erdőtulajdonosok erdőgazdálkodással kapcsolatos felfogásának és viselkedésének vizsgálata. "Ember – Technika - Környezet" Környezetpedagógiai és Környezetszociológiai Konferencia, Sopron. 1996. június 6-8.
2. Jáger, L. Farm forestry as a part of the national FADN system in Hungary. MOSEFA workshop B. Trento, Olaszország. 1998. április 19-22.
3. Jáger, L. Erdőtulajdonosok véleménye és ismeretei Magyarországon. MTA-VEAB Konferencia. Nagykanizsa, 1997.
4. Jáger, L. A vidékfejlesztés és erdő kapcsolata. MTA VEAB Konferencia Sopron, 1998.
5. Jáger, L. Forest and rural development. Qualitative survey in the two Hungarian case areas. Írország. Multifor. RD. Workshop. 1999. március 25.
6. Héjj, B. – Jáger, L. – Mészáros, K. Die Rolle der Universität Sopron im System der forstlichen Fachberatung. ISEODI Conference, 1999. Porec, Horvátország.
7. Mészáros, K. – Jáger, L. Az erdőgazdálkodás és vidékfejlesztés. VII. Agrárökonómiai Tudományos Napok, Gyöngyös, 2000. Március 28-29.
8. Jáger, L. Az erdőtelepítés szerepe a vidékfejlesztésben. V. Falukonferencia. MTA Regionális Kutatások Központja, Pécs. 2000. június 26.
9. Jáger, L. A társulási kényszer megítélése a magán-erdőtulajdonosok szerint. Nyugat-Magyarországi Egyetem, Erdőmérnöki Kar. Házi tudományos konferencia. Sopron, 2000. december 15.

10. Jáger, L. – Dr. Mészáros K. Current state and conflicts of small-scale forestry in Hungary. IUFRO Conference: Economic sustainability of small scale forestry. Joensuu, Finnország. 2001. március 25-29.
 11. Jáger, L. – Mészáros, K. – Kukorelli, I. Az erdőtelepítés és kistérségi gazdaságfejlesztés, különös tekintettel a magántulajdonosok érdekeire. MTA Erdészeti Fórum: Az erdőtelepítés új perspektívái. Budapest. 2001. május 11.
 12. Jáger, L. Erdő és társadalom: regionalitás és lokalitás Magyarországon. Regionalitás és lokalitás a XIX. században. Az MTA Veszprémi Területi Bizottságának konferenciája, Komárom. 2001. április. 27.
 13. Jáger, L. Forestry and rural development: regional forest strategies. Conference of young economist scientists: The forest – economy versus ecology. Zvolen, Szlovákia, 2000. november 11.
 14. Jáger, L. – Szepesi, A. Forest privatisation, public perceptions and attitudes to forestry and rural development in a country in transition. Wageningen, Hollandia. 2001. november 16.
-
1. Jáger, L. Az erdő szerepe a vidékfejlesztésben: Esettanulmányok. VII. Agrárökonómiai Tudományos Napok, Gyöngyös, 2000. Március 28-29.